

Kulturdepartementet
ku.remissvar@regeringskansliet.se
ku.md@regeringskansliet.se (kopia)

Ansvar och oberoende – public service i oroliga tider

Er beteckning: Ku2024/00602

Länsstyrelsen Västra Götaland yttrar sig över betänkandet Ansvar och oberoende – public service i oroliga tider (SOU 2024:34).

Sammanfattning

Länsstyrelsen tillstyrker betänkandet i stort. Yttrandet har framför allt fokus på demokrati- och jämlikhetsperspektivet samt beredskap och säkerhet. Några av förslagen i betänkandet kan enligt vår bedömning försvåra för public service-företagen att bidra till informerade medborgare i hela landet och därigenom fullt ut fylla sin demokratiska funktion. Såväl räckvidd som förtroende hos alla delar av befolkningen är av vikt för att också kunna nå ut med kritisk information vid kris och höjd beredskap. Därmed påverkar uppfyllelse av speglingsuppdraget också förmågan i beredskapsuppdraget.

- Länsstyrelsen förslår att ”journalistisk för hela landet” inte enbart ska innebära fortsatt bevakning av svagt bevakade områden, utan också en mer nyanserad bevakning av ensidigt bevakade områden.
- Länsstyrelsen invänder mot att ta bort villkoret om att programverksamhet ska bedrivas utifrån ett jämställdhets- och mångfaldsperspektiv, då detta riskerar att minska fokus på uppfyllelse av speglingsuppdraget.
- Länsstyrelsen föreslår att 8 § Förordning (2023:579) om viktigt meddelande till allmänheten förtydligas avseende krav på språkanpassning, om förutsättningarna runt händelsen kräver det.

Avsnitt 8.4.6 Journalistik för hela landet

Länsstyrelsen anser att kommittén kan förtydliga att kravet på journalistisk bevakning av svagt bevakade områden inte enbart är kvantitativt utan också kvalitativt, där det journalistiska borgar för en nyanserad bild.

Länsstyrelsen instämmer med bedömningen att journalistisk bevakning av svagt bevakade områden är central för vårt demokratiska system. Det kan vara områden i glesbygd eller mindre samhällen, eller bostadsområden med socioekonomiska utmaningar. Svag bevakning kan också innebära att den är ensidig, till exempel genom att enbart fokusera på avfolkning eller på brottslighet. En ensidig rapportering riskerar att leda till ett minskat förtroende för public service i området. Detta samtidigt som behovet av korrekt information kan vara avgörande för att människor ska kunna fatta välgrundade beslut om sin hälsa och säkerhet, liksom för att förebygga grogrunden för illvillig ryktesspridning och otillbörlig informationspåverkan. Det är följaktligen viktigt att en nyanserad journalistisk bevakning avser hela landet, geografisk som demografiskt.

Avsnitt 8.4.7 Speglingsuppdraget

Länsstyrelsen delar kommitténs bedömning att speglingsuppdraget fortsatt är av stor vikt. Detta för att ställa krav på att programutbudet speglar förhållanden i hela landet och för hela befolkningen. När media rapporterar en ensidig och negativ bild av ett område riskerar detta att skapa eller fördjupa utanförskap. Detta medför risker särskilt för barn och unga eftersom många barn, särskilt i vissa områden, redan upplever ett avstånd till samhället.

Länsstyrelsen Västra Götaland invänder mot kommitténs förslag att helt ta bort villkoret om att programverksamhet ska bedrivas utifrån ett jämställdhets- och mångfaldsperspektiv med argumentet att dessa perspektiv ingår i demokratibestämmelsen. Detta av nedanstående skäl.

- Artikel 17 i barnkonventionen ger alla barn rätt till massmedier med information och material från olika nationella och internationella källor, särskilt information som syftar till att bland annat främja dess sociala och moraliska välfärd och hälsa. Länsstyrelsen ser att förslaget att ta bort villkoret om ett jämställdhets- och mångfaldsperspektiv i programverksamheten riskerar att påverka

förutsättningarna för barn och ungas demokratiska åsiktsbildning och deltagande.

- Via kontakter med länets kommuner, myndigheter, civilsamhällets organisationer med flera, vet vi att det redan idag är svårare att nå ut med korrekt information till personer som exempelvis inte har svenska som modersmål. Många tar del av information via tevekanaler och annan media på sina hemspråk. Många får också sin information på sociala medier där det också sprids desinformation och påverkanskampanjer.
- Det blir svårare att bedöma hur jämställdhet och mångfald enligt demokratibestämmelsen har beaktats i programverksamheten om villkoret och därmed redovisningsuppdraget tas bort. Att det är ett villkor som är svårt att redovisa och följa upp bör inte ses som en anledning att inte fortsatt ställa detta krav.
- Länsstyrelsen ser att det specifika kravet på jämställdhet i programverksamheten bidragit till att granskningsnämnden efterfrågat information om public service-aktörernas arbete för just jämställdhet i programutbudet. Det visar enligt Länsstyrelsen på behovet av att regleringen av demokrati, jämställdhets- och mångfaldsarbetet är tydligt och att det är möjligt att följa och analysera hur regleringarna omsätts i praktiken.

Avsnitt 8.4.8 Stärkt kvalitet i utbudet på de nationella minoritetsspråken och teckenspråk

Riktlinjer för dialog om minoritetsspråk

Länsstyrelsen efterfrågar tydligare instruktioner om hur dialogen med företrädare för de nationella minoriteterna ska genomföras, för att ge ökade möjligheter att förbättra relevans och kvalitet på innehållet ytterligare.

Länsstyrelsen är positiv till det fortsatta kravet att public service-företagen ska genomföra en kontinuerlig dialog med företrädare för nationella minoriteter för att säkerställa att innehåll på nationella minoritetsspråken är relevant för målgruppen. Dock saknar länsstyrelsen tydliga riktlinjer för hur dessa dialoger ska genomföras. Dialogerna behöver kunna tillgodose att företrädare för

olika grupper kan ha olika behov och krav för att innehåll på deras språk ska vara relevant. Det går inte att se nationella minoriteter som en homogen grupp.

Program på nationella minoritetsspråk också på nätet

Länsstyrelsen ser risker med att förslaget lägger ansvaret på public service-företagen själva att välja till vilken grad de tillhandahåller program på nationella minoritetsspråk via marknätet respektive via plattformar på internet.

Länsstyrelsen föreslår ett krav på att program på nationella minoritetsspråk tillhandahålls via både marknätet och plattformar på internet. Detta för att säkerställa tillgängligheten för fler till program på minoritetsspråk och av de nationella minoriteternas kultur i allmänhet via public service.

Avsnitt 8.4.9 Utbud på andra minoritetsspråk

Länsstyrelsen saknar tydligare kravställning på utbud på andra minoritetsspråk än de nationella minoritetsspråken, utifrån hur behoven i landet ser ut. Befolkningsgruppen som har andra modersmål än svenska är förhållandevis stor. Exempelvis är arabiska det näst största modersmålet i Sverige idag och talas uppskattningsvis av cirka 400 000 personer.

Avsnitt 18.2 Beredskapsfrågor

Public service-företagens redaktionella oberoende vid höjd beredskap bör förtydligas

Länsstyrelsen instämmer att det är avgörande att allmänhetens förtroende för public services verksamhet kan upprätthållas också vid höjd beredskap, eftersom det höga förtroendet är en viktig del av verksamhetens värde för totalförsvaret. Företagens redaktionella oberoende är en central förutsättning för detta förtroende.

Länsstyrelsen tillstyrker även kommitténs framhållande att grundlagsskyddade principerna om yttrande- och informationsfrihet, som censurförbud och förbud mot hindrande åtgärder, redaktionell självständighet och utgivares rätt att självständigt bestämma över innehållet i program, även ska gälla när höjd beredskap råder i landet, det vill säga ytterst även när Sverige är i krig. Länsstyrelsen ser risk att en oförändrad skrivning om

beredskapsuppdraget i företagets sändningstillstånd öppnar för olika tolkningar och kan skapa otydlighet. Länsstyrelsen föreslår ett förtydligande rörande public service-företagens beredskapsuppdrag och "att lyda direkt under regeringen" i sig inte betyder någon inskränkning av yttrandefrihetsgrundlagens principer.

18.3 Säkerhet vid produktion och distribution

Länsstyrelsen tillstyrker att beredskapsuppdraget bör vara redundant och teknikneutralt för att säkerställa en flexibel och intentionsstyrd verksamhet.

18.4 VMA och andra meddelanden av vikt för allmänheten

Förtydliga ansvarsfördelning för att begära VMA

Länsstyrelsen erfar att de nya VMA-författningarna kan skapa en osäkerhet kring vilken aktör som förväntas begära sändning av VMA vid ovanliga händelser, vilket kan leda till onödig fördröjning. Den nya förordningen bemyndigar såväl geografiskt områdesansvariga aktörer som tematiskt ansvariga beredskapsmyndigheter, detta kan leda till att två eller flera aktörer kan se sig som ansvarig vid en händelse.

Länsstyrelsen föreslår att ansvarsfördelningen olika beredskapsmyndigheter emellan förtydligas, exempelvis genom en inriktning från MSB.

Förtydliga ansvar hos begärande myndighet att tillse språk- eller annan anpassning av VMA

Kommittén menar att "Sändningarna bör (...) alltid utgå från att så många som möjligt ska nås av [VMA] meddelandena." (sid 406). Länsstyrelsen vill lägga till att utöver meddelandets räckvidd bör målet vara att så många som möjligt som berörs av meddelandet också förstår innebörden av detsamma. Myndighetsspråket i Sverige är svenska, men beroende på händelsens karaktär skulle sändning på andra språk än svenska kunna vara livsavgörande – precis som tillgängliggörande för personer med funktionsnedsättning, som kommittén specifikt pekar på. Den som begär sändning av VMA får bestämma att meddelandet även ska sändas på ett annat språk än svenska enligt 8 § Förordning (2023:579) om viktigt meddelande till allmänheten.

Länsstyrelsen föreslår att förordningen förtydligas avseende krav på språkanpassning, om förutsättningarna runt händelsen kräver det.

För att ovan ska vara praktiskt möjligt föreslår Länsstyrelsen utredning av hur möjligheter kan förbättras för aktörer att snabbt avropa översättning, till stöd för språkanpassning av VMA-meddelanden också regionalt och lokalt.

De som medverkat i beslutet

Detta yttrande har beslutats av länsöverdirektören Jörgen Peters efter föredragning av kommunikatören Malin Winald.

I handläggningen medverkade även beredskapshandläggaren Filippa Almlund, utvecklingsledaren inom rättighets- och jämställdhetsfrågor Magdalena Zeijlon, enhetschefen för folkhälsa och rättighetsfrågor Annika Lidström, integrationsutvecklaren Birgitta Guevara och kommunikationschefen Anne-Charlotte Horgby.